

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

2 Vtrum circa actiones iudi possit esse aliqua virtus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](#)

pertinet exteriorum motuum moderatio ad amicitiam, uel affabilitatem, quæ attendunt circa delectationes & tristitias quæ sunt in verbis & factis in ordine ad alios, quibus homo conuiuit. Inquantu verò exteriores motus sunt signa interioris dispositionis, pertinet corum moderatio ad virtutem veritatis, secundum quam aliquis talcum se exhibet in verbis & factis, qualis est interius.

Ad QVARTVM dicendum, q̄ in compositione exteriorum motuū studiū vituperatur, per quod aliquis factio ne quadam in exteriorib. motib. uti, ita q̄ in interiori dispositioni non conueniant. Debet tamen tale studium adhiberi, ut si quid in eis inordinatum est, corrigitur. Vnde Amb. dicit in 1.* de officijs. Ars deficit, non deficit correctio.

**Super Questionis
168. Articulum se-
cundum.**

ARTICVLVS II.

Virtus in ludis possit esse ali-
qua virtus.

In art. 2 q. 168 ad-
uerte duo. Primi, q̄ nominis ludi in
proposito venit tam
ludus qui consistit in
factis, quam ioces in
verbis: eadem enim est
ratio viriū saepe mo-
ris. Secundi, specta-
liter in responsive
ad primum, q̄ pre-
dicatores diuinū ver-
bi peccant, recrea-
tione gratia diecōdo
aliquid ridiculū in-
ter predicandum, si
Ambrōz⁹ & author
verum dicunt, & ra-
tio Tulliana admittit.
Si quando rei di-
gnitas adimit facili-
tatem iocandi. Nulla
enim dignitas maior
doctrina diuina, quā
predicatores enun-
tiari. Ceterum
virtutem requiritur, ut propter aliud eligens ope-
retur, sicut patet per Philos. in 3. Ethic. ergo circa
ludos non potest esse aliqua virtus.

SED CONTRA est, quod Aug. dicit in 2. musice,
Volo tandem tibi parcas Nam sapientem deceat
interdum remittere aciem rebus agendis intentan-
tia: sed ista remissio animi à rebus agendis fit per ludi
cra uerba & facta, ergo his uti interdum ad sapien-
tem & virtuosum pertinet. Philos. * etiam ponit
virtutem eutrapelia circa ludos, quam nos possumus
dicere incunditatem.

R E S P O N S O N. Dicēdū, quod sicut homo indiget
corporali quiete ad corporis recoscillationē, ga nō
pot continuare labore p̄g hoc, q̄ habet finita uirtu-
tem, quae determinata laborib. proportionatur:
ita etiam est ex parte animae, cuius etiam est uirtus. E
finita ad determinatas operations proportionata.
Et ideo q̄ ultra modum suum in alias operations
se extendit, laborat, & ex hoc fatigatur, pre-
fertur quia in operationib. anima simul etiam la-
borat corpus: inquantum, s̄ anima intellectua utili-
tur uirib. per organa corpora operantibus. Sunt
autē bona sensibilia connaturalia homini: & ideo
q̄ anima ultra sensibilia eleuatur operibus ratio-
nibus intenta, nascitur exinde quædam fatigatio ani-
malis, sicut homo intendat operibus rationis pra-

cticæ, siue speculatiæ, magis tñ si operibus contē-
plationis intendant: quia per hoc magis à sensibili-
bus eleuatur, q̄uis forte in aliquib. operib. exteriorib.
rationis practicæ maior labor corporis consi-
stat. In utriusque ratiōne tanto aliquis magis altero
fatigatur, quanto uehementius operibus rationis
intēdit. Sicur autē fatigatio corporalis soluitur per
corporis quietem, ita etiā oportet, q̄ fatigatio ani-
malis soluitur per anima quietem. Quies autē aīæ
est delectatio, ut supra * habitum est cū de passio-
nib. ageretur, & ideo remedium contra fatigatio-
nem aīalem adhibetur per aliquā delectationem,
intermisca intentione ad etiā studiū studio rōnis.

1.2. q. 25. ar.
2. & q. 31.
art. 1. ad 2.

In collatio-
ne 24. cap. 2.

B Sicut in collationibus * patrum legitur, q̄ B. Ioan-
nes Euangelista, cum quidam scandalizarentur, q̄
cum cum discipulis suis ludentem inuenerant, dī-
mandasse uni eorum qui arcum gerebat, ut sagittā
traheret. Quod cū pluries fecisset, quæsivit utrum
hoc continue facere posset, qui r̄nedit, q̄ si hoc cō-
tinueret, arcus frangetur. Vnde B. Ioannes
subiungit, q̄ similiter animus hominis frangeret,
si nunquam à sua intentione relaxaretur. Hmōi
autem dicta, uel facta, in quibus non queritur nisi
delectatio aīalis, uocantur ludrica, uel iocosa, & iō
necessitatis est talib. interdum uti, quasi ad quandam
aīæ quietem. Et hoc est quod Phil. * dicit in 4. Eth.

Lib. 4. cap. 8.
10-5.

¶ 2 Prat. Virtus est, quā Deus
in nobis sine nobis operat, ut
supra * habitum est: fed Chrysost.
* dicit, Non dat Deus lude-
re: fed diabolus. Audi quid lu-
dentes passi sunt. Sed sit populus
manducare, & bibere, & surre-
xerunt ludere, ergo circa ludos
non potest esse virtus.

¶ 3 Prat. Phil. dicit in 10. * Eth.
q̄ operations ludi non ordi-
natur in aliquid aliud: fed ad

Lib. 1. in ca-
de feuerili-
tate & face-
ria in prim.
Lib. 1. cap. 20.
1. articulo
principale.

Loco 1. immo-
diante ante et
de feuerili-
tate.

D virtutem requiritur, ut propter aliud eligens ope-
retur, sicut patet per Philos. in 3. Ethic. ergo circa
ludos non potest esse aliqua virtus.

Loco iam dī
6. cap.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̄ sicut dictum *
est, ioco saepe debent congruere negotijs & personis.
Vnde & Tullius dicit in 1. Rhet. quod quando
auditores sunt defatigati, non est inutile ab aliqua
re noua, aut ridiculola oratorem incipere, si tamē
rei dignitas non admittit iocandi facultatē. Doctri-
na autē sacra maximis reb. intēdit, fī illud Prou. 8.
Audite quoniam de rebus magnis locutura sum.
Vnde Amb. non excludit uniuersaliter iocum à
conuersatione humana, sed à doctrina sacra: unde
præmitit. Licer interdum honesta ioca ac suauia
sunt, tamen ab ecclesiastica abhorrent regula: quoniam
in scripturis sanctis non reperimus ea quæ
admodum usurpare poslimus.

Lib. 1. de in-
uertione in-
ter princ. &
medium.
Lib. 1. offic.
c. 33. i prior.
to. 4.

AD SECUNDVM dicendum, quod
Secunda Secunda S. Thomæ. FFF uer.

QVAEST. CLXVIII.

Super Questionis 168. Articulum tertium.

In ar. 3. eiusdem q. 168. dubia occurunt circa excessum ludi. Et primum est dubium circa illud. Excessus ludi est peccatum mortale, qn causa ludi vultur quis turpibus, vel facis. V. n. hoc falsu-

tū quia turpiloquiu-
non est ex le pecca-
tum mortale, & si
causa ludi addatur,
non fieri etiam pecca-
tum mortale, & ea-
dem est ratio de tur-
pibus facitis. Multa
enim sunt turpia fa-
cita, quae nō sunt fa-
se mortalia, quibus si
apponatur, q. siant
caula ludi, non sunt
mortalia, cum finis
iste non dicat secū-
dum se specie mor-
talis peccati, sed potius
alleuier multa, que si serio fierent,
grauiora essent. Au-
giur littera est al-
fa, aut specificaride,
bet que sunt ista tur-
pia verba, vel facta,
que si causa ludi fiat,
reddunt ludem pec-
cam mortale, qn
vitetur aliquis caula
ludi his que vergunt
in proximi noucumen-
tum. Apparet n. ex
hoc, q. quicq; vut in
ludo actionibus
lucrosis, cum ha ver-
gant in proximi, aut
luipsum noucumen-
tum, peccat mortali-
ter. Et si hoc conce-
ditur, sequitur pri-
mo, q. ludes ad iphe-
ram parvam, vel ma-
gnam vel scachos
interposta pecunia
a partibus pro victo-
re, peccaret mortali-
ter, quod du rum
valde videatur.

Lib. 3. 18. ea.
Fonte omnis
eis modis
destitit ut ap-
petitus obe-
dat rat. 3.

Ad tertium dicendum, q. ip-
se operationes ludi s'm tuam
specie non ordinant ad aliquē
finē: sed delectatio q. in talibus
actibus h̄, ordinatur ad aliquā
animē recreationē, & quietem,
& s'm hoc, si fiat moderate, licet
in ludo. Vnde Tullius dicit *
in 1. de officiis. Ludo & ioco vt qd
licet, sed sicut somno & ge-
tibus ceteris tunc cum grauib;
serisque rebus satisficerimus.

verbū illud Chrysostomi, est
intelligendū de illis, qui inordi-
nate ludis vtuntur, & præcipue
corū qui finem in delectatione
ludi constituant: Siq; de q.
buldā dī Sap. 15. Aestimau-
runt esse ludum vitā nostrā,
cōtra quos dicit Tullius in 1.*
de offi. Non ita generat à natu-
ra lumen, vt ad ludum & iocū
facti esse videamur, sed ad feuer-
itatēm potius, & ad quādam
studia grauiora atque maiora.

Ad tertium dicendum, q. ip-
se operationes ludi s'm tuam
specie non ordinant ad aliquē
finē: sed delectatio q. in talibus
actibus h̄, ordinatur ad aliquā
animē recreationē, & quietem,
& s'm hoc, si fiat moderate, licet
in ludo. Vnde Tullius dicit *
in 1. de officiis. Ludo & ioco vt qd
licet, sed sicut somno & ge-
tibus ceteris tunc cum grauib;
serisque rebus satisficerimus.

ARTICVLVS III.

Vtrum in superfluitate ludi possit ef-
fece peccatum.

Ad tertium sic proceditur.
Videtur q. in superfluitate
ludi non possit esse peccatum.
Illiud n. quod excusat à peccato,
non dī effe peccatum: sed ludi
qñq; excusat à peccato. Multa
n. si serio sicut grauiora peccata
essent, q. qdē joco facta vel nul-
la, vel levia sunt ergo vt q. Isup
abundantia ludi nō sit peccatum.
¶ 2 Pr̄. Omnia alia vitia redu-
cuntur ad sc̄pt̄ vitia capitalia,
vt Greg. * dicit 3. i. mora, sed fu-
perabundantia in ludi nō u. re-
duci ad aliquod capitaliū uitio-
rum, ergo ut q. nō sit peccatum.
¶ 3 Pr̄. Maxime hiſtriones in
ludo videtur superabundare,
qui totam suam uitam ordinat
ad ludendum. Si ergo superabun-
dantia ludi effet peccatum, tūc
omnes hiſtriones escent i statu
peccati. Peccarent et oēs q. co-
menti affectu lude-
re, ratione loci, puta, in Ecclesia, est mortale, vt patet extra-
de vita & honeste cler. cap. Cum decoveti. Et similius ratione
perfonz, puta, clerici, ibidem capite, Clerici officia. Ratione
etiam temporis, puta facri ludi laboriosi, & torus diei con-
sumptui, aburi videtur tempore diuinis dicato. Et deinde
ratione qualitatis ludi, puta, alex omnibus sub pena excōmu-
nicationis interdicti, vt patet 35. dist. c. Episcopus.

¶ Ad evidenter horum premittendum est, q. licet author de
ludo formaliter tractet, ac per hoc actiones, quacunq; caula
delectationis sunt, consideret, nos tamen vt conscientia latif-
fum, aut fornicacionem, aut quod regit eis, obtemperare
iocus, quād Indus peccatum mortale esse. Tempore
similiter vendo, aut aliquem minus honeste
ciendo, vt alijs delectationem ingrat, gratia, & amorem
dum valde, non tamē mortale ex uno genere, sed
non replicante ad Ephel., inter peccata mali
colorum turpi equum, cum tamē illud non
eraffer tunc peccata. Et per hoc patet
dubium.

¶ Ad s'm dubium, quod pp ludem ex copia

faciamus, de ludo etiam materialiter, quoniam in
actione factō tractādum dūximus. Et inde sub-
sistit, si author ram brevis alijs dispensat cam-
religunt. Ad primum ergo & secundum, finaliter
quod author expōit ipsum, habemus

rum ministerio interentur, juel
qui eis aliqua largirentur, tanq;
peccati fautores, qd u. effe ludi
sum. Legit. * nan uitis panū,
q. Beato Paphnutio reuelant ē,
q. qdam ioculatori futuri erat
ibi consors in pita futura.

SED CONTRA est, quod ip-
sū ludi Pro. 14. Ritus dolori mi-
scetib; & extremagaudinii lu-
di occupat, dicit q. glo. lucis
perpetua: sed in superfluitate
ludi est inordinatus tuis, & in-
ordinatum gaudium, ergo effe
peccatum mortale, ut debet
luctus perpetuus.

RESPON. Dicēdū, qd
in oī co quod est dirigebat
rōne, superflui dī regolam
rōne excedit. Diminutum aī
dī sedm qd deficit à regulari-
nō. Videlī * est aut q. iudicari, si
ue iocula verba, uel s'ca fun
dirigibilia sedm rōne, & idō
superflui in ludo accipi, quod
excedit regulā rōne quod gef
pōt effe dupliciter. Vno modo,
ex ipsa specie actionum, q. afflu-
muntur in ludi, quod quidem
iocandi genus sedm Tullium,
dī effe illiberalē, petulans, flagi-
tiostum, obsecnum, qn. s. unitur
aliquis cā luditurib; verbis, qd
facit, uel h̄ q. uergut in p-
roximi noucumentū, q. de leuit
peccata mortalia, & sic patet q.
excessus in ludo effe peccatum
mortale. Alio aut modo pōt effe
excusū ludi (cdm deficitū
debitariū circumstantiā, pūt,
cum aliqui ununtur ludo, uel
tpib; uel locis indebitū, aut qd
pter conuenientiā negoti, uel
p. s'ponz, & hoc quidē qñq; pōt
effe peccatum mortale propter
h'ementia affectus ad ludo, cu-
ius delectationē prenotialis
dilectioni Dei, ita q. contra-
ptum Dei, uel Ecclesia talib; lu-
dis uti non refutat. Q. que si
est peccatum ueniale, pūt, si al-
li non tanrū afficitur ad lu-
dum, quod propter hoc uelit
aliquid contra Dēū cōmitere.

Rium, aut fornicacionem, aut quod regit eis, obtemperare
iocus, quād Indus peccatum mortale esse. Tempore
similiter vendo, aut aliquem minus honeste
ciendo, vt alijs delectationem ingrat, gratia, & amorem
dum valde, non tamē mortale ex uno genere, sed
non replicante ad Ephel., inter peccata mali
colorum turpi equum, cum tamē illud non
eraffer tunc peccata. Et per hoc patet
dubium.